

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
95 – ї
підсумкової наукової конференції
професорсько-викладацького персоналу
БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(присвячена 70-річчю БДМУ)**

17, 19, 24 лютого 2014 року

Чернівці – 2014

УДК 001:378.12(477.85)
ББК 72:74.58
М 34

Матеріали 95 – її підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету – присвяченої 70-річчю БДМУ (Чернівці, 17, 19, 24 лютого 2014 р.) – Чернівці: Медуніверситет, 2014. – 328 с. іл.

ББК 72:74.58

У збірнику представлені матеріали 95 – її підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету – присвяченої 70-річчю БДМУ (Чернівці, 17, 19, 24 лютого 2014 р.) із стилістикою та орфографією у авторській редакції. Публікації присвячені актуальним проблемам фундаментальної, теоретичної та клінічної медицини.

Загальна редакція – професор, д.мед.н. Бойчук Т.М., професор, д.мед.н. Івашук О.І., доцент, к.мед.н. Безрук В.В.

Наукові рецензенти:

доктор медичних наук, професор Андрієць О.А.
доктор медичних наук, професор Давиденко І.С.
доктор медичних наук, професор Дейнека С.Є.
доктор медичних наук, професор Денисенко О.І.
доктор медичних наук, професор Заморський І.І.
доктор медичних наук, професор Колоскова О.К.
доктор медичних наук, професор Коновчук В.М.
чл.-кор. АПН України, доктор медичних наук, професор Пішак В.П.
доктор медичних наук, професор Польовий В.П.
доктор медичних наук, професор Слободян О.М.
доктор медичних наук, професор Ташук В.К.
доктор медичних наук, професор Ткачук С.С.
доктор медичних наук, професор Тодоріко Л.Д.
доктор медичних наук, професор Шаплавський М.В.

ISBN 978-966-697-533-4

© Буковинський державний медичний
університет, 2014

Двокомпонентні:

Tooth and nail – з усієї сили;
In the teeth of starvation – під загрозою голоду;
In the teeth of death – перед обличчям смерті.

Трикомпонентні:

In the teeth of public opinion – всупереч громадській думці;
In the teeth of the wind – прямо проти вітру;
To have a sweet tooth – бути ласуном;
The run of one's teeth – безкоштовне харчування, даровий харч, підтримка;
To show one's teeth – говорити погрозовим тоном, огризатися;
To hide one's teeth – приховувати свою ворожість під виглядом люб'язності.

Чотирикомпонентні:

To throw/to cast something in sb's teeth – кидати комусь в обличчя докір;
To cut one's teeth on something – набути досвіду, "з'їсти собаку на чомусь";
To fight/to struggle tooth and nail – боротися не на життя, а на смерть, (до останньої крові).

П'ятикомпонентні:

To escape with the skin of one's teeth – ледве врятуватися;
To file one's teeth for/against sb/sth. – точити зуби на когось, проти когось, чогось;
To keep one's tongue within/between one's teeth – тримати язик за зубами, ні пари з вуст;
Tongue is too long for one's teeth – мати дуже "довгий язик";
Tongue ever turns to the aching tooth – що у кого болить, той про то і говорить.

Фразеологічний фонд англійської мови настільки великий, що повне його дослідження не вмістилося б у рамки даної роботи. Тим не менш, на прикладі розглянутих фразеологізмів можна чітко уявити наскільки різноманітні за своєю семантикою та виразності фразеологізми сучасної англійської мови.

Семисюк А.М.

**ПРОЦЕСИ НЕОЛОГІЗАЦІЇ У ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ НІМЕЦЬКОЇ СУБМОВИ
«СТОМАТОЛОГІЯ»**

Кафедра іноземних мов

Буковинський державний медичний університет

Функціонування сучасної німецької мови тісно пов'язане з процесами неологізації. Оскільки потреба в називанні нових понять і реалій у всіх галузях життя суспільства спричиняє якісні зміни у номінативних класах лексики, зокрема термінології, а саме німецької субмови «Стоматологія».

Тому процеси неологізації у досліджуваній терміносистемі, які виконують не лише номінативно-пізнавальну, а й експресивно-емотивну функцію представляють певний інтерес для лінгвістів у форматі концептуального бачення сучасної галузевої термінології. Розвиток стоматології як науки, модернізація у наданні стоматологічних послуг, поява менеджменту у медицині, нових методів дослідження діагностики і лікування захворювань зубів і ротової порожнини продовжували статус джерел збагачення мов за професійним спрямуванням (*Fachsprache*) інноваційною лексикою. З'являються нові словотвірні елементи, формуються розгалужені лексико-семантичні твердження.

Лексичні одиниці німецької субмови «Стоматологія» належать до найбільш інтенсивно прогресуючих частин словникового складу мови, що пояснюємо міжнародною науковою інтеграцією цієї науки з іншими концептосферами медицини. Функціонування неологізмів на позначення понять у стоматології складає значну групу новоутворень у терміносистемі. Вони спрямовані на максимальну стандартизацію й уніфікацію термінів. Наведені приклади є свідченням використання наявних у німецькій мові словотвірних ресурсів, у термінологізацію загальнонавчаної лексики, запозичень з інших мов, а також, що у породженні неологізмів взаємодіють два чинники: когнітивний і прагматичний, при цьому пріоритет належить когнітивному, який є базами. Для появи нових інноваційних лексичних і термінологічних одиниць, які формують мовну модель німецької субмови «Стоматологія», що зумовлено її динамічним розквітом. Джерелом неологізмів є концептосфери медицини, хімії, медичної техніки, стоматологічної косметології. Отже, характер неологізмів розкриває сутність біосоціальних явищ. Вивчення процесу неологізації у німецькій терміносистемі «Стоматологія» дозволяє дійти висновку, що вона є підґрунтям для здійснення наукової комунікації, що вони мають високий рівень конотації, новизни, коли нова форма поєднується з сучасним змістом. У рамках міжмовної комунікації неологізми відіграють велику роль для їхнього коректного перекладу у конкретній субмові, де найважливішим є прагматичний аспект.

Сидоренко М.М.

РЕЛІГІЯ В ДУХОВНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНЦІВ

Кафедра суспільних наук та українознавства

Буковинський державний медичний університет

Осмилюючи духовну спадщину українців, загальнолюдські цінності, ми повинні звернути увагу на релігію. Релігія – це складне суспільне і духовне явище, корені якого виходять з глибинних теренів

історії. Соціальна природа та риси релігії вказують на її зв'язок з розвитком суспільства. Звідси виникає необхідність комплексного вивчення релігійних вчень з врахуванням їхнього догматичного змісту і суспільних чинників, що зумовлюють історичні особливості релігійних ідей.

Якщо говорити про релігійний світогляд українців, то в ньому з давніх часів взаємодіяли дві складові церковний і народнодовірський, тобто пов'язаний з поширенням апокрифічної літератури, яка надходила з Візантії і давньоязичницьких уявлень та вірувань.

Розкриття питання релігії в духовному житті українців у контексті зазначеного закономірно вимагає розгляду язичницьких культів і богів праукраїнців. Про релігійні вірування на українських землях маємо підстави стверджувати з ранньотрипільської культури.

Релігія в житті сучасних українців трактується дуже неоднозначно. Відбувся розкол між християнськими церквами, особливо в православних церквах. Загострилась потреба в дослідженні причин і наслідків розколу на УАПЦ Київського патріархату (Філарет), УПЦ Московського патріархату (Володимир Соболян), УАПЦ (Дм. Ярема), як окремі церкви. Кількість православних церков в Україні зросло до трьох. Крім того, діє УГК і Католицька церква.

Завдяки повній нормалізації державно-церковних стосунків, створенню належної бази для функціонування релігійних організацій, загальній демократизації українського суспільства відбувається бурхливий процес відродження релігійно-церковного життя. За роки існування незалежної України мережа релігійних громад зросла майже на 4 тисячі одиниць.

Найвпливовішою складовою релігійного життя залишається православ'я, що становить 51,6 % загальної кількості релігійних об'єднань.

Українська православна церква є домінуючою в українському православ'ї. На сьогодні вона нараховує 31 єпархію, де діють понад 6 тисяч громад віруючих, налічує 64 монастирі, 10 навчальних закладів, 18 періодичних видань, 1225 недільних шкіл та 13 братств. Церковну службу здійснюють біля 5 тисяч священників. 1991 р. церква отримала від Московської патріархії самостійність в управлінні, але канонічно підпорядкована патріарху Московському і всієї Русі – Алексію II (а тепер Кирилу). Управління церквою здійснює синод на чолі з предстоятелем Митрополитом Володимиром.

Українська православна церква – Київський патріархат, керована патріархом Київським і всієї Русі-України Філаретом, нараховує 24 єпархії, понад 2 тисячі громад, має 15 монастирів, 1300 служителів культу, 11 духовних навчальних закладів, 7 періодичних видань та 617 недільних шкіл. Ця церковна організація виникла у червні 1999 р. в результаті об'єднання частини релігійних громад та духовенства УЦП та ЦАПЦ. Управління церквою здійснює Вища церковна Рада на чолі з патріархом. Українська автокефальна православна церква нараховує понад 600 парафій. Церковну службу здійснюють понад 200 священників. Структурне оформлення цієї релігійної організації було здійснене у 1990 р., коли на помісному соборі було обрано патріарха (Метислава). 1992 р. частина єпископату УАПЦ, керована митрополитом Антонієм, об'єдналася з окремими представниками УПЦ, утворивши УПЦКП. Противники цього об'єднання на чолі х патріархом Метиславом, не визнали здійсненого акту і згодом після його смерті (вересень 1993 р.) провели черговий помісний собор, обравши на ньому нинішнього патріарха ЦАПЦ Дмитрія.

Досить активно відбувається відродження української греко-католицької церкви. За кількістю громад (3030) вона практично вийшла на довоєнний рівень (3237) і займає на сьогодні друге місце в Україні.

Отже, в Україні відродження національних церков йде поруч з процесами національного відродження. Релігія – явище багатопланове і багатозначне. Вона виникла як результат специфічних закономірностей розвитку суспільства, і саме суспільні процеси визначають в кінцевому підсумку її долю.

Синиця В.Г.

СТРУКТУРА ЛАТИНСЬКОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Кафедра іноземних мов

Буковинський державний медичний університет

У будь-якій фармацевтичній діяльності, особливо в навчальній та науковій, слід використовувати науково обґрунтовані, системно визначені терміни, які розкривають суть і рівень фармацевтичної галузі, її міждисциплінарну інтеграцію. Тому дослідження структурного складу фармацевтичної терміносистеми є актуальним з огляду на необхідність подальшого впорядкування та гармонізацію фармацевтичних термінів.

Сучасна латинська фармацевтична термінологія (ФТ) є складною терміносистемою, в якій взаємопереплітаються і взаємопроникають термінології низки спеціальних дисциплін. Структуровано лексичний пласт ФТ вміщує:

- терміни на позначення загальних понять, в яких зафіксовані суттєві ознаки однорідних предметів, напр., *remedium, dosis, formae medicamentorum* тощо;
- фармакогностичну термінологію, яка вміщує найменування фармакогностичних об'єктів, до яких відносимо назви частин/органів рослин та тварин, продукти первинної переробки: *herba Arnicae, folia Menthae piperitae, oleum jecoris Aselli* і т.п.;

- ботанічну термінологію, в якій найменування згруповані відповідно до класифікації за родами (genus), видами (species): *Crataegus* (рід) *sanguinea* (вид), *Strychnos* (рід) *nux-vomica* (вид), *Panax* (рід) *ginseng* (вид) і т.п.;

- технологічну термінологію, що містить назви лікарських форм: *tabulettae*, *emulsa*, *globuli* і галенових препаратів: *tinctura Leonuri*, *sirupus fructuum Rosae* та ін., а також спеціальні позначення для виробничих та аптечних операцій з ліками типу *Misce, ut fiat unguentum; Dentur tales doses numero ... in capsulis gelatinosis;*

- термінологію фармацевтичної хімії, яка об'єднує дві групи найменувань: а) тривіальні назви синтетичних лікарських засобів, напр., *Phenothiazinum* (phen – вказує на наявність фенільної групи + thi- вказує на наявність сірки + az – вказує на наявність азоту); б) номенклатуру хімічних елементів та сполук (кислоти, оксиди, основи, солі, ефіри), напр., *Acidum zoledronicum*, *Atracurii besilas*, *Methylii salicylas*, *Bismuthi subgallas*, *Arsenici trioxydum*, *Argentum* тощо;

- фармакологічну термінологію, яка включає класифікуючі терміни, що позначають групи лікарських засобів: *remedia sedativa*, *remedia diuretica*, *remedia cholagoga* і б. ін. та номенклатурні найменування конкретних лікарських засобів, які відображають їхню фармакотерапевтичну ефективність типу *Ampicillinum*, *Corazolom*, *Videcholom* тощо;

- клінічну термінологію для позначення патологічних станів типу *dermatitis*, *pneumonia*, *odontalgia*, *hypertonia* і т.п.

Центральне місце у ФТ посідають номенклатурні найменування, які слугують для позначення одиничного поняття, в якому відображаються суттєві ознаки тільки одного предмета. До них відносяться номенклатура лікарських засобів, до якої входить також номенклатура лікарських форм, ботанічна наукова номенклатура, хімічна номенклатура.

Кожна із вищезазначених складових ФТ має свої особливості в етимологічному, семантичному, словотвірному та синтаксичному параметрах, кожен із яких, на нашу думку, є перспективним напрямком дослідження. Спільним для усіх них є переважне функціонування іменників та прикметників (дієслова використовуються для позначення способів приготування ліків і є чітко регламентованими); встановлено поширене використання неузгодженого означення; більшість термінів є комбінованими найменуваннями, включаючими компоненти грецького та латинського походження.

Скрипник І.І., Антофійчук І.Я.

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Кафедра суспільних наук та українознавства
Буковинський державний медичний університет

Термінологічна лексика завжди викликала жваве зацікавлення у науковому світі. Перші писемні пам'ятки Київської Русі («Ізборник Святослава», «Слово Григорія Богослова» — XI ст.) містять лікарські назви, які за тисячу років не змінилися. Розвиток медичної науки в Україні фактично починається з XII ст., коли з'явився перший медичний трактат дочки Київського князя Мстислава Володимировича Євпраксії-Зої, що називався грецькою мовою «Аліма» (укр. «Мазі»). Медична термінологія середньовіччя (здебільшого латино-німецько-польська) перекладалася українською в основному лікарями-ремісниками та знахарями. Українські медичні терміни XI-XVIII ст. зафіксовані у лексикографічних та науково-практичних працях: «Лексикон», «Лікарський порадник», «Травник» різних авторів. Особливу категорію медична термінологія представляє собою ще й тому, що має поділ на групи. До I групи ми відносимо анатомічні терміни: *Кістка – bone; м'яз – muscle; скелет – skeleton; стопа – foot*; До II групи відносимо клінічні терміни. Це – слова, що вказують на назви захворювань, методи обстеження, діагностику, лікування: *Виразка – exulceration; запалення легенів – pneumonia; огляд – examination*. III група – це фармацевтичні терміни, назви хімічних речовин, лікарських препаратів, їх функції та дія на людський організм: *Нітрогліцерин – nitroglycerine; аспірин – aspirin; анальгін (анальгін) – analginum*.

За словами І.Борисюка, «ідеальним для будь-якої терміносистеми є той стан, коли одному окремому поняттю відповідає один термін, бо саме така чітка, регламентована співвіднесеність назви й реалії дає можливість уникати можливих різночитань, а подекуди й плутанини в царині термінів». Незважаючи на це, вважаємо, що виникнення перекладів, інколи навіть у кількох варіантах (що говорить про термінологічну синонімію у мові, відтак, про багатство мови) та знання аналогів в інших мовах не тільки збагачує загальний розвиток та словниковий запас, але й полегшує процес викладання та вивчення. Не варто також забувати, що крім грецьких (*травма, діагноз, артерія*) та латинських (*отит, гастрит тощо*), виділяють запозичення з іспанської (*кокаїн*), німецької (*бор, бормашинна, шприци*), французької (*бюлетень, грип, бандаж, зонд*), польської мови (*нирка, порошок*).

Найчастіше терміни, запозичені з грецької мови, використовуються для позначення патологій. Отже, терміни, які походять із грецької мови, найчастіше можна зустріти у номенклатурі хвороб.

Розглянемо латинський корінь для грудей (*breast*) *mamm/o*, та грецький *mast/o*. У даному випадку збіг відбувається в англійській мові. Взагалі, латинський корінь *mamm/o* можна знайти в термінах, які описують анатомію (наприклад, *mammarygland* - молочна залоза) або процедур, що проводяться з орієнтовно здоровим органом (наприклад, *mammogram* - **мамографія**) – очевидною є українська та

англійська співзвучність у вимові та звучанні; грецький корінь *mast/o* можна зустріти при патології або зляканих утвореннях (наприклад, *mastectomy* - **мастектомія**).

Корінь або ланцюжок, що складається з кількох коренів, завжди супроводжується суфіксом. Той, у свою чергу, дає нам дуже корисну інформацію. Наприклад, суфікс *-itis* означає запалення (**inflammation**); *-malacia* (**softening**) пом'якшення; а *-gram* or *-graphy* вказує, що в результаті дослідження були отримані записи, зображення або сліди.

При поєднанні голосних у двох коренях, які поєднуються, голосний випадає, якщо суфікс починається з голосної, але залишається, коли він починається з приголосного. Таким чином, *tumor* (**-oma**) пухлини, в структурі якого в першу чергу слово, яке позначає м'язи - **muscular** (*my/o*) буде **myoma** (**міома**), а не **myooma**.

І нарешті, перед цим ланцюжком іноді стоїть префікс. Префікси показують нам, де що знаходиться (*peri-*, *supra-*), коли щось трапляється (*pre-*, *post-*), або якщо щось є надмірним або недостатнім (*hyper-*, *hypo-*).

В інших випадках латинський термін використовується в англійській мові без жодних змін: **patella** (**колінна чашечка**). Тому, щоб уникнути помилок, треба ретельно дивитися у словнику кожен латинський анатомічний термін, перш ніж його перекладати.

Скрипник Н.В.

УКРАЇНОЗНАВСТВО ЯК ЦІЛІСНА СИСТЕМА ЗНАТЬ

Кафедра суспільних наук та українознавства
Буковинський державний медичний університет

Українознавство можна трактувати з двох позицій: по-перше, – як цілісну систему наукових поглядів, що втілює та інтерпретує національні цінності, по-друге, – як певний набір українознавчих наук (навчальних предметів), об'єднаних на основі концепції українознавства. Проте в обидвох випадках українознавство як комплексна галузь знань втілює дві глобальні функції – науково-дослідну та виховну. Першу з цих функцій даний предмет може виконувати і під іншими назвами, наприклад, народознавство. Натомість виховній ролі цього предмету відповідають тільки два терміни: «краєзнавство» (від слова край) та «українознавство», об'єктом якого є етнічне, національне, територіальне, історичне та мовне середовище. Всі ці компоненти мають за мету розкрити українознавчі аспекти не окремо, а комплексно.

Що ж являє собою українознавчий аспект? По-перше – це постійна присутність певного національно-філософського світогляду або ідеї українськості, без якої цей предмет взагалі не може існувати. Саме цей аспект втілює у собі синтез національних ідеалів. По-друге – українознавство в освіті й вихованні виступає як інтегрований самостійний науково-методологічний предмет, що теоретично інтерпретує ідею українськості в різних ділянках суспільного життя та в різних навчальних предметах – в мові, історії, літературі тощо. Воно визначає наукові параметри національно-державного світогляду і посідає проміжну ланку у формах культури.

Найбільша увага вивченню предмету «Українознавство» покладається на школярів та на їх осмислення вихідних знань даної галузі знань. Так, згідно думок відомих педагогів як С. Русової, В. Пачовського, все розпочинається з пізнання рідної країни, її території, природного навколишнього світу, мови, звичаїв та традицій людей, що й в подальшому є чинником формування особистості, патріота рідної країни. Адже як і будь-яке пізнання, вивчення батьківщини розпочинається з того, що природно дитині найближче і з чим вона зустрічається найперше – від рідної хати, родини, села чи вулиці, звичаїв, мови тощо.

«Українознавство» як навчальна дисципліна тісно пов'язане з багатьма світоглядними дисциплінами. Наприклад, з історією, яка допомагає зрозуміти сучасність, вказує орієнтири на майбутнє, розвиває почуття патріотизму, вчить громадськості, сприяє формуванню суспільної свідомості. На думку В. Пачовського, мета історії – виховувати громадян, здатних до державотворчої діяльності. Історія завжди повинна працювати на сучасність, бо минуле є джерелом творення майбутнього. Географо-краєзнавча група предметів формує перші враження про довкілля. Це так зване «географічне» пізнання. Ще в дошкільному віці дитина знайомиться з найближчою околицею, з елементами ландшафту, який згодом для неї стане рідним, бо вона побачила та сприйняла його вперше. Надалі виникне поняття «рідного краю», яке дитина сприйме безпосередньо – як досвід, що згодом, що згодом глибше усвідомиться завдяки вивченню географії, природознавства тощо. Власне в цьому формується природна прихильність до свого краю, яка стає домінантою у свідомості.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок про можливість екологічного виховання. Адже відштовхуючись від пізнання довкілля, ці предмети ведуть до розвитку також зв'язків з природою, а звідси – і відчуття нашої державності. А тому основним призначенням українознавства є виховання здорового прагматичного покоління, яке може замінити надмірну чутливість, хиткість життєвої позиції, нестійкість, які зумовлюються нечіткістю національного світогляду. Національна свідомість – це здатність творити власне життя. Адже значення має не те, що просто існує, а те, що діє, рухається в певному напрямку. Народ має бути чимось більшим, аніж просто населенням певної країни. Очевидно, що за сучасних умов це сила державотворення. Саме поєднання національного духу з діяльністю мало б вести до подолання невизначеності, нестійкості намагань. Українознавство якраз й несе цю ідею та має завданням передавати її з покоління в покоління.